

news letter

Adventní a vánoční odkaz

Jindřich Forejt:
Adventní
a vánoční odkaz

Tomáš Břicháček:
Lisabonská smlouva
– socialismus na
věčné časy

Robert Holman:
Nobelova cena za
ekonomii za rok 2008

Aleš Pejchal:
Otazníky nad
celoživotními soudci

Václav Klaus:
Recenze – Miroslav
Kutílek: Racionálně
o globálním
oteplování

Jindřich Forejt
ředitel protokolu Kanceláře prezidenta republiky

Již více jak měsíc slyšíme téměř ze všech stran koledy, velké obchodní řetězce zavádějí zvláštní vánoční nabídky a lidé se pouštějí do nákupu dárků pro své nejbližší. Doba nejkrásnějších svátků v roce má však v sobě snad přece jen něco víc, něco nadčasového, co je zbaveno čistě technické materie a obchodního kalkulu. Je to poselství, které si neseme každý v sobě, odkaz kultury a prostředí, ve kterém jsme vyrostli a ve kterém se utvářel náš náhled na svět. Zamyslet se nad tímto poselstvím – i k tomu je doba, kterou právě prožíváme: doba adventní.

Tajemství a symbolika

Advent se vrátil do povědomí široké veřejnosti po delší historické odmlce. Bojovný ateismus komunistické epochy vedl kdysi k vydání instrukce pro učitele základních škol, že připomínka adventu či vánoc je pro mentalitu dětí velmi škodlivá. Jedná se prý o pokračování starých mytologií, podle kterých bohové sestupovali na zem. Správná výchova měla směřovat jediné k tomu, aby si budoucí pracující třída uvědomila vlastní sílu a spoléhala se pouze a jediné sama na sebe...

Lidskou mysl vždy lákalo to, co je zahaleno tajemstvím, co se nedá exaktně vysvětlit. Sváteční dny adventu a vánoc tak mají širší rozsah než pouze ten, který mu dává příběh

spojující v sobě pozemské a nadpozemské.

Křesťané slaví advent jako začátek tzv. liturgického roku, tedy úvod do cyklu církevních svátků. Latinské slovo „Adventus“ znamená příchod. Jedná se o dobu, kdy se věřící připravují na oslavu narození Ježíše Krista. Počátky slavení adventu sahají do Galie a Španělska konce čtvrtého století.

S adventním obdobím je spojena řada zvyků, které jsou na jedné straně vyjádřením radostného očekávání „křesťanských“ vánoc, na straně druhé jde o předkřesťanské obyčeje vztahující se k zimnímu slunovratu.

Mnohé zvyky tohoto období přijímáme, aniž bychom hlouběji přemýšleli o jejich významu. Přitom by si naši

pozornost zasloužily a symbolika v nich skrytá je něčím více než pouhou zajímavostí vážící se k „celému vánočnímu příběhu“. Stačí uvést dva jednoduché příklady: adventní věnec a svíce.

Věnec jako kruh je od pradávna symbolem trvalosti. V chápání křesťanské symboliky představuje vítězství nad temnem a hříchem, je symbolem věčného života a radosti. V době předvánoční se na něm rozsvěcují svíce, jejichž světlo zprostředkovává abstraktní symboliku i silnou atmosféru. Je znamením naděje, tepla, poznání a bezpečí.

Tradice a dědictví

Základní teologická symbolika se v průběhu doby proměnila vlivem lidové tvořivosti. V mnohých italských a polských vesnicích tak v době

VÁNOČNÍ OBRÁZEK CEPU

adventu zapalují každý večer za oknem svíčku. Její plamen má ukázat tu správnou cestu všem poutníkům na cestách, kteří - stejně jako svatá rodina před dvěma tisíci lety - hledají útočiště a bezpečí. Stává se výrazem solidarity, pocitu soukromosti a ochoty pomoci.

Co pro nás dnes všechny tyto zvyky, obyčejy a tradice

znamenají? Jsou jen vnějším výrazem a doprovodným procesem oblíbených svátků, nebo mají ještě jinou dimenzi? Takovou, která nás dokáže hlouběji oslovit? Nemusíme být věřící a členové církevního společenství, aby nás doba adventní a doba vánoční inspirovaly a přiměly k zamyšlení. Souvisí to s kulturním od-

kazem prostředí, ve kterém se pohybujeme, které nazýváme „svým“.

Význam a odkaz těchto svátků není vypočitatelný matematickým vzorcem nebo rovnicí – je v nás samých. Je to část našeho dědictví, naší samotné přirozenosti. Pokud nebudeme k adventu a k vánočním samotným přistupo-

vat lhostejně a s neutrálními pocity, pak bude význam vánoce a přípravy na něj naplněn v jednom každém z nás.

Advent vrcholí oslavou narození Ježíše Krista a zvěstováním andělů o něm. Nezbyvá, než si přát, aby toto poselství zůstalo v paměti nás, ale zejména pak těch, kterým je předáme dále. ■

Lisabonská smlouva: socialismus na věčné časy

Tomáš Břicháček

mezinárodní odbor civilní Ministerstva spravedlnosti

Ačkoli Lisabonská smlouva byla odmítnuta irskými voliči v referendu, urputné snahy centralistů o její prosazení neustávají. Bohužel ani rozhodnutí českého Ústavního soudu nepostavilo hráz unifikačním tendencím. Český parlament má o Lisabonu brzy hlasovat. Proto je třeba nadále počítat s Lisabonem jako s existujícím politickým tématem a znovu připomínat jeho rizika. Lisabonská smlouva je nebezpečná mimo jiné proto, že ideologicky dále zapleleveluje smluvní rámec Evropské unie.

Hodnotový posun

Již zakládací smlouvy Evropské unie v platném znění obsahují řadu ustanovení, která odrážejí ideologický vliv postmoderní levice. Společenství se v nich zavazuje mj. vést „boj proti diskriminaci“ na základě nejrůznějších kritérií včetně věku nebo „sexuální orientace“, zajistit „zásadu stejné odměny mužů a žen za stejnou nebo rovnocennou práci“, slibuje vést „boj proti vyloučením“, podporovat dialog mezi „sociálními partnery“ a konzultovat je. Lisabonská smlouva jde výrazně dál a zapleleveluje smluvní rámec EU levicovými postuláty v dosud nevídané míře.

Zásadní posun je vidět již ve vymezení základních hodnot Unie doposud formulovaných poměrně střídme a nekontroverzně takto: *Unie je založena na zásadách svobody, demokracie, dodržování lidských práv a základních svobod a právního státu, zásadách, které jsou společně*

členským státům [čl. 6 odst. 1 Smlouvy o Evropské unii (SEU)]. Lisabonská smlouva přichází s novým vymezením: „Unie je založena na hodnotách úcty k lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a dodržování lidských práv, včetně práv příslušníků menšin. Tyto

Nejzávažnějším krokem ve směru ideologizace je začlenění Charty základních práv EU do primárního práva. Charta je výkladní skříň evropské postmoderní levice.

hodnoty jsou společně členským státům ve společnosti vyznačující se pluralismem, nepřipustností diskriminace, tolerance, spravedlnosti, solidarity a rovností žen a mužů“ (čl. 2 novelizované SEU). Podporovat tyto hodnoty se stává jedním ze základních cílů Unie.

Jako základní cíle Unie Lisabonská smlouva stanoví mj. udržitelný rozvoj Evropy, založený na vysoce konkurenceschopném sociálně tržním hospodářství směřujícím k plné zaměstnanosti a společenskému pokroku, boj proti sociálnímu vyloučení a diskriminaci, podporu sociální spravedlnosti a ochrany či podporu mezigenerační solidarity. Zároveň byla vypuštěna výslovná zmínka o cíli nenarušené hospodářské soutěže, což sice nic nemění na vymezení právního rámce soutěže, symbolický význam této změny je

však nezanedbatelný (čl. 3 novelizované SEU).

Charta základních práv

Smlouva o fungování Evropské unie (SFEU) ve svých obecně použitelných ustanoveních vyžaduje mj., aby Unie při vymezování a provádění svých politik a činností přihlížela k požadavkům spojeným s podporou vysoké úrovně zaměstnanosti, zárukou přiměřené sociální ochrany, bojem proti sociálnímu vyloučení (čl. 9), aby *bojovala proti jakékoliv diskriminaci* na základě pohlaví, rasy nebo etnického původu, náboženského vyznání nebo přesvědčení, zdravotního postižení, věku nebo sexuální orientace (čl. 10) či aby zohledňovala požadavky na dobré životní podmínky zvířat jako vnímajících bytostí (čl. 13). V rámci politiky ochrany životního prostředí se nově zakotvuje jako cíl „boj proti změně klimatu“ (čl. 191).

Nejzávažnějším krokem ve směru ideologizace je začlenění Charty základních práv EU do primárního práva. Tato doposud právně nezávazná politická deklarace získává na základě Lisabonské smlouvy stejnou právní sílu, jakou mají zakládací smlouvy. Charta je oficiálně „určena orgánům, institucím a jiným subjektům Unie“, zatímco členským státům jen tehdy, „pokud uplatňují právo Unie“.

Charta je výkladní skříň evropské postmoderní levice. Práva, zásady a politické postuláty, které jsou v ní bez ladu a skladu shromážděny, jdou daleko nad rámec Evropské úmluvy o lidských právech či naší Listiny základních práv a svobod. Nejkontroverznější

je obsah hlav III a IV nadepsaných Rovnost a Solidarita.

V hlavě *Rovnost* najdeme vedle základní a nesporné zásady rovnosti před zákonem velké množství dalších požadavků. Zakazuje se zde např. „*jakákoli* diskriminace založená zejména na pohlaví, rase, barvě pleti, etnickém nebo sociálním původu, genetických rysech, jazyku, náboženském vyznání nebo přesvědčení, politických názorech či jakýchkoli jiných názorech, příslušnosti k národnosti menšině, majetku, narození, zdravotnímu postižení, věku nebo sexuální orientaci“ (čl. 21). Rovnost žen a mužů musí být podle Charty zajištěna „*ve všech oblastech*“, mohou však být zachovány či zavedeny zvláštní výhody ve prospěch nedostatečně zastoupeného pohlaví. Dále je zde upraveno např. právo seniorů na to, aby vedli důstojný a nezávislý život a podíleli se na společenském a kulturním životě (čl. 25), nebo právo osob se zdravotním postižením na opatření, jejichž cílem je zajistit jejich nezávislost, sociální a profesní začlenění a jejich účast na životě společnosti (čl. 26).

Hlava IV nazvaná *Solidarita* obsahuje tzv. sociální práva. Zakotvuje se zde např. právo zaměstnanců na včasné informování a projednávání v rámci podniku, právo na bezplatné zprostředkování zaměstnání, ochrana před neoprávněným propuštěním, právo na slušné a spravedlivé pracovní podmínky, na sociální zabezpečení či na zajištění přístupu ke službám obecného hospodářského zájmu. Je

zde zakotvena zásada vysoké úrovně ochrany spotřebitele.

Evropský sociální model

Ve zmíněných ustanoveních Smluv i Charty lze pozorovat posun od rovnosti před zákonem a v důstojnosti k programovému rovnostářství, které snadno pervertuje do antidiskriminační legislativy (provázené převrácením důkazního břemene, zásahy do soukromoprávních vztahů, vytváření humanrightistických úřadů provádějících hon na čarodějnice), „genderové“ korektnosti a „mainstreamování“ a vůbec sociálnímu inženýrství všeho druhu. Rovnostářství ve spojení s apelem na toleranci, pluralismus a s důrazem na práva menšin může být při určitém zlovolném výkladu ideologickým základem pro diktaturu politické korektnosti, multikulturalismu a postmoderní mravní relativismu.

Co se týče postulátů hlavy IV Charty nadepsané „Solidarita“, zmínky o „sociálně tržním hospodářství“, „sociálním dialogu“ apod., zde jde o klasický socialistický přístup k ekonomickým vztahům, ke kterému

Lisabonská smlouva představuje doposud nejvýraznější krok k jednosměrné ideologizaci smluvního rámce Evropské unie.

snad ani není třeba cokoli dodávat. Podobná terminologie bývá obsažena v některých západoevropských ústavách (např. ve francouzské a německé). Lisabonská smlouva propříště petrifikuje sociální stát (či onen tzv. „evropský sociální model“) na ústavní úrovni pro celou Evropskou unii.

Nový status Charty s sebou přináší soudní vymahatelnost práv v ní obsažených. Soudce Evropského soudního dvora (ESD) Jíří Malenovský to označuje za největší kvalitativní změnu, kterou Lisabonská smlouva přináší (rozhovor pro LN, 15. 5. 2007). V mezích její působnosti ji budou muset aplikovat národní soudy, hlavní prostor se ovšem otevírá pro ESD, popř. Soud prvního

stupně (nově nazývaný jako Tribunál). Soudní dvůr EU na rozdíl od Evropského soudu pro lidská práva bude moci jen v nemnohých případech rozhodovat o přímých žalobách soukromých osob, a to tehdy, bude-li rozhodovat o žalobách na zrušení jim adresovaných individuálních aktů orgánů EU. Jako další příležitost, která nebude příliš často využívána, si lze představit žaloby orgánů EU či členských států na zrušení právních předpisů EU. Hlavním zdrojem příležitostí posuzovat akty či činnost orgánů EU z hlediska souladu s Chartou však budou zcela jistě předběžné otázky národních soudů.

Ať už ovšem příležitosti přijdou odkudkoli, Soudnímu dvoru se otevírá obrovský prostor k protintegračnímu aktivismu ve výkladu, kterým může podstatně formovat právní i politickou realitu EU. Lze se především obávat, že bude zasahovat do právních řádů členských států a činnosti jejich orgánů.

Vážné obavy

Důvody k těmto obavám bývají bagatelizovány s odkazem na výslovná ustanovení o aplikaci, podle kterých je, jak jsme již řekli, Charta „určena orgánům, institucím a jiným subjektům Unie“, zatímco členským státům výhradně tehdy, „pokud uplatňují právo Unie“. Jiné ustanovení zdůrazňuje, že Charta „nerozšiřuje oblast působnosti práva Unie nad rámec pravomocí Unie, ani nevytváří žádnou novou pravomoc či úkol pro Unii, ani nemění pravomoc a úkoly stanovené v dalších částech Ústavy“. Tyto konejší hlasy ovšem nemíří na podstatu věci. Dle uvedených ustanovení sice národní orgány nejsou povinny uplatňovat Chartu tehdy, pokud neaplikují evropské právo.

Základní problém je ovšem v tom, že evropské právo, které bude muset být propříště v souladu s požadavky Charty, neustále narůstá a expanduje do nových a nových oblastí. Navíc, bude-li ESD posuzovat otázku, zda se v daném případě aplikuje evropské právo, zpravidla zvolí maximalistický výklad (srov. např. rozsudky 186/87,

Cowan nebo C-60/00, Carpenter). Z uvedeného vyplývá, že míra použití Charty na úkor národních standardů, resp. Evropské úmluvy se tak bude stále rozšiřovat.

Obavy z účinků Charty na vnitrostátní právo vedly

Na unijní, ale i na národní úrovni se může do budoucna omezit prostor pro politickou soutěž a prosazování opravdové konzervativní politiky.

Velkou Británii a Polsko k tomu, že si vynutily speciální výjimku. Protokol připojený k zakládacím smlouvám tak stanoví mj., že „Charta nerozšiřuje možnost Soudního dvora EU ani jakéhokoliv soudu Polska či Spojeného království shledat, že právní a správní předpisy, zvyklosti nebo postupy Polska či Spojeného království nejsou v souladu se základními právy, svobodami nebo zásadami, které Charta potvrzuje“. Výslovně se zdůrazňuje, že „nic v hlavě IV Charty nezakládá soudně vymahatelná

práva platná v Polsku či ve Spojeném království, pokud tato práva nejsou stanovena ve vnitrostátním právu Polska či Spojeného království“.

Protokol sice oběma dotčeným zemím nepomůže před expanzí ideologicky ovlivněných právních předpisů EU, mohou je však alespoň ochránit před aktivismem ESD, který možná bude hrát daleko významnější roli než ony právní předpisy. Je smutné, že česká vláda nebyla schopna zasadit se alespoň o to, aby se výjimka vztahovala i na Českou republiku.

Celkově lze mít za to, že Lisabonská smlouva představuje doposud nejvýraznější krok k jednosměrné ideologizaci smluvního rámce Evropské unie. Vytváří velký potenciál pro legislativu a judikaturu vychylující politiku v Evropské unii a jejích členských státech nalevo, daleko od (liberálně-)konzervativního vidění světa. Na unijní, ale i na národní úrovni se může do budoucna omezit prostor pro politickou soutěž a prosazování opravdové konzervativní politiky. ■

NABÍZÍME

CEP nabízí knihu **Michala Petříka „Evropa ve slepé uličce“** s podtitulem „Lisabonská smlouva a politická unifikace“. Kniha analyzuje základní pojmy evropské integrace a rozebírá vývoj k politické unii. Zkoumá pilíře Lisabonské smlouvy a další změny zaváděné Lisabonskou smlouvou. Přináší případové studie Unie mezi Laekenem a Lisabonem. Nechybí ani přílohy s kompetencemi EU podle Lisabonské smlouvy. Předmluvu ke knize napsal prezident **Václav Klaus**.

Cena: 70 Kč, 118 stran.

objednávky na www.cep.in.cz

Nobelova cena za ekonomii za rok 2008

Robert Holman

člen bankovní rady ČNB a profesor VŠE

Udělení letošní Nobelovy ceny za ekonomii americkému ekonomu Paulu Krugmanovi musí vzbuzovat u odborné veřejnosti rozpaky. Vypadá to, že buď již dnes nejsou ekonomové se skutečně originálními a průkopnickými přínosy zasluhujícími Nobelovu cenu, nebo se švédská akademie při udělování ceny řídí i nějakými dalšími a stěžejšími kritérii. Ne že by Paul Krugman nepřispěl do ekonomické vědy novými poznatky. Avšak ve srovnání s řadou dřívějších ekonomických „nobelistů“ je jeho přínos daleko méně významný.

Přirovnal bych ho spíše k výtvaru vnímavého analytika než k výtvaru geniálního myslitele. Krugman je plodným autorem – napsal velké množství odborných článků, je (společně s Mauricem Obstfeldem) spoluautorem velice dobré učebnice mezinárodní ekonomie. A jeho pověstné novinové sloupky také jistě přispěly k tomu, že se jeho jméno vrylo do povědomí veřejnosti. Ovšem za to se Nobelova cena neuděluje.

Mezinárodní obchod

Krugman získává Nobelovu cenu za přínos do teorie mezinárodního obchodu a ekonomické geografie. Po druhé světové válce pozorovali ekonomové zvláštní fenomén v mezinárodním obchodě – hospodářsky vyspělých zemí: tyto země nedovážejí převážně suroviny, nýbrž intenzivně obchodují mezi sebou s produkty nebo meziprodukty stejných odvětví. Označili to pojmem *vnitro-odvětvový (intra-industry) obchod*. Zatímco předválečný mezinárodní obchod vyspělých zemí měl převážně charakter meziodvětvový, v poválečném období rychle roste význam tohoto vnitro-odvětvového obchodu, zejména po pová-

lečné liberalizaci mezinárodního obchodu.

Tradiční klasická (Ricardova) a neoklasická (Heckscherova-Ohlinova) teorie mezinárodního obchodu je vhodná pro vysvětlení meziodvětvového obchodu, ale nedokáže vysvětlit vnitro-odvětvový obchod mezi zeměmi s podobnou vybaveností výrobními faktory. „Nová“ teorie mezinárodního obchodu, na které se podílel Paul Krugman v 70. a 80. letech, začala pracovat s pojmy jako rostoucí výnosy z rozsahu, monopolistická konkurence, diferencované výrobky a spotřebitelská preference ve prospěch různorodosti statků.

Krugman nepoložil základy skutečně nové teorie, neuplatnil nový originální přístup, nerazil nové cesty.

Zatímco „stará“ neoklasická teorie mezinárodního obchodu při popisu komparativních výhod pracuje s pojmem *skupina výrobků*, „nová“ teorie používá pojem *sub-sady* v rámci jednotlivých skupin výrobků. „Nová“ teorie tak vytváří prostor pro vysvětlení obchodu i mezi zeměmi s podobnou či shodnou relativní vybaveností výrobními faktory, což tradiční neoklasická teorie nedokázala.

Hodnotové řetězce

Další fenomén, který Krugman popisuje, jsou *hodnotové řetězce rozložené napříč zeměmi (sliced-up value chains accross countries)*. V minulosti bývaly všechny aktivity jednoho výrobního plánu soustředěny do jednoho výrobního závodu. V současnosti jsou spíše rozloženy do většího počtu firem v rámci vícero výrobních stádií, v nichž každé pak krok za krokem přispívá k výrobě finálního statku. Rozložení hodnotového řetězce napříč zeměmi

je dle Krugmana definováno jako rozložení výrobního procesu do mnohých geograficky oddělených stádií. Rozložení výrobního řetězce napříč zeměmi pak vede k nárůstu mezinárodního obchodu a k odpovídajícímu nárůstu vnitro-odvětvového obchodu.

Model obsahující výnosy z rozsahu, monopolistickou konkurenci, diferencované statky a spotřebitelskou preferenci ve prospěch různorodosti zboží použil následně Krugman ve své teorii ekonomické geografie. Za jeho hlavní příspěvek v této oblasti se považuje *core-periphery* model, který vysvětluje tendence ke *koncentraci a decentralizaci* ve společnosti. Důvodem ke koncentraci obyvatelstva ve velkých městech je dle jeho modelu růst blahobytu v centrech s velkou nabídkou práce.

Máme-li zhodnotit význam Krugmanových příspěvků do ekonomie, vidíme, že se omezuje na zavedení některých nových pojmů a na rozšíření teorie mezinárodního obchodu o popis některých nových jevů, jako je zejména vnitro-odvětvový obchod. Ekonomů, kteří obdobným způsobem rozvinuli některou teorii či oblast ekonomie, jsou ovšem stovky. Krugman nepoložil základy skutečně nové teorie, neuplatnil nový originální přístup, nerazil nové cesty. Co je však pro něho příznačné – snažil se na svou „novou“ teorii bezprostředně navázat svá hospodářsko-politická doporučení, která ovšem do značné míry popírají principy volného obchodu.

Zdvořilé rozpaky

Krugman se pokusil formulovat jakousi „strategickou politiku“ zahraničního obchodu. Tato politika, jejímž cílem mělo být vylepšení směnných relací dané země na úkor jejích obchodních partnerů, by podle Krugmana mohla využívat i ochranné nástroje typu dovozních cel či vývozních subvencí, a dokonce i určité státní regulace odvětví, které se na zahraničním obchodě podílejí. Krugman tvrdí, že v dnešním světě, kde vedle

mezinárodního obchodu založeného na komparativních výhodách vzniká i obchod založený na výnosech z rozsahu, je možné pomoci „strategické politiky“ dosáhnout většího zvýšení blahobytu země nežli prostřednictvím „pouhého“ volného obchodu. Jak vidíme, z Krugmanovy „nové“ teorie mezinárodního obchodu se lehce a snadno stal i základ „nové“ politiky regulace a obchodního ochrannářství.

Paul Krugman je dobrým ekonomickým pedagogem. Jeho ekonomické texty jsou jasné a jednoduché. Nesnaží se čtenáře fascinovat matematikou, ale své argumenty dokáže demonstrovat na jednoduchých modelech. Bohužel asi před deseti lety přestal Krugman se seriózním výzkumem a začal se intenzivně věnovat psaní ekonomických sloupků s politicko-ideologickým podtextem. Stal se agilním přispěvatelem do různých internetových fór a je pravidelným a vyhlášeným „sloupkařem“ deníku New York Times. Mnozí ekonomové jej kritizují za jeho levicové novinové články a za jeho otevřenou podporu Demokratické strany. Nyní, když má Nobelovu cenu, získají jeho ideologické články v očích mnoha lidí punc vědeckosti.

Dnes Krugman vyzývá nového amerického prezidenta, aby neváhal se zahájením ještě daleko masivnějších vládních výdajů na podporu poptávky, neboť americká ekonomika potřebuje rázný fiskální stimul. Jednoduše říká, že „více je lépe“. Současnou situaci na finančních trzích přirovnává k hospodářské depresi 30. let a tvrdí, že tehdejší vládní výdaje v rámci New Dealu byly příliš nízké a že Ameriku vyvedly z krize teprve válečné výdaje. Od doby, kdy byly takové názory ekonomickou obcí akceptovány a kdy keynesiánství bylo na vzestupu, ovšem udělala ekonomická věda velký krok dopředu. Je s podivem, že to čerstvý laureát Nobelovy ceny ve svých politicky laděných člancích nereflektuje. ■

Otazníky nad celoživotními soudci

Aleš Pejchal
advokát

„Všechna moc soudní ve státě vykonává se jménem císařovým. Rozsudky a nálezy vydávají se jménem císařovým“. Tak se praví v základním zákoně státním č.117/1867 ř.z. o moci soudcovské. „Soudní moc vykonávají jménem republiky nezávislé soudy,“ hovoří zdánlivě stejným jazykem naše platná Ústava. Leč skutečně jenom zdánlivě, neboť Ústava má i jiné ustanovení: „Lid je zdrojem veškeré státní moci; vykonává ji prostřednictvím orgánů moci zákonodárné, výkonné a soudní.“ Suverénem moci jsou občané státu, nikoli monarcha.

Základní zákon státní

Proč se pozastavovat nad samozřejmostí, kterou již prakticky nevnímáme? Právě proto, že vnímání je natolik otupené. Je nabíledni, že „lid“ monarchovi do toho příliš nemluvil, jak bude soudcovský stav vypadat a jak bu-

Jistota dlouhodobosti při výkonu soudcovského úřadu je jednou z hlavních podmínek skutečné nezávislosti soudce. Někteří soudci však soudí natolik neúměrně dlouho, že „lidský zdroj“ své nesmírné moci již naprosto nevnímají.

de jménem císařovým moc soudcovskou vykonávat. Jeho milost císař sice tento základní zákon státní vydala dne 21. prosince 1867 s „přivolením obojí sněmovny rady říšské“, ale s všeobecným volebním právem v oněch dobách to moc slavné nebylo. Soudy prostě vykonávaly moc, jejímž zdrojem byl císař. Přesto se dnes stále mluví o rakousko-uherském systému soudnictví jako o systému, jenž je dostatečně funkční i pro potřeby demokratického právního státu.

„Soudcové jmenují se od císaře nebo jeho jménem definitivně a na čas života“, dozvídáme se z výše uvedeného zákona a musíme připustit, že platná Ústava se v této otázce příliš neliší: „Soudce je jmenován do funkce prezidentem republiky bez časového omezení.“ Jistěže prezident se ujímá svého úřadu na základě vůle občanů tohoto státu nikoli dědičně. Ale obdobně jako císař jmenuje soudce na celý jejich aktivní život, když jediným omezením pro výběr kandidáta soudcovského úřadu je úspěšně složená justiční zkouška a nedávno zavedená podmínka relativně velice nízkého dosaženého věku třiceti let.

Tři moci

Pojďme ponechat stranou pozitivní právo a zkusme se zamyslet nad tím, co je pro výkon moci soudní ve společenství svobodných občanů přirozené. Prozatím si neumíme fungování společnosti představit jinak než na základě Montesquieuho rozdělení státní moci na zákonodárnou, výkonnou a soudní. Pokud jde o zákonodárce i vykonavatele zákonů, mají svůj časový úsek podílu na státní moci vymezen na poměrně krátkou dobu pravidelnými volbami. V republikánském demokratickém systému je prakticky nepředstavitelné, aby tito nositelé státní moci nesli své mocenské břímě doživotně. U soudců je tomu právě naopak.

Nejsem příznivcem „soudců na zkoušku“, ani krátkodobých soudcovských mandátů, které by byly několikrát za život obhajovány. Jistota dlouhodobosti při výkonu soudcovského úřadu je jednou z hlavních podmínek skutečné nezávislosti soudce. Někteří soudci však soudí natolik neúměrně dlouho, že „lidský zdroj“ své nesmírné moci již naprosto nevnímají.

Bohužel, nevnímá to ani většina odborné, natož pak laické veřejnosti.

Nedávno jsem se zúčastnil zasedání poradní komise děkana jedné nejmenované právnické fakulty, kde jsme se všichni zamýšleli nad studijním plánem a hlavně nad kritérii vzdělávání studentů z hlediska jejich budoucího uplatnění. Jako naprostá samozřejmost zazněl názor, že v současnosti nemá smysl zabývat se výchovou budoucích soudců, neboť jejich stav je naplněn a absolventi právnické fakulty ve výkonu této ústavní funkce nealeznou v budoucích mnoha letech uplatnění vůbec. Možná jsem nebyl jediný, koho při vyslovení tohoto názoru zamrazilo v zádech, ale kolegové v komisi vesměs souhlasně pokyvovali hlavami.

Představa, že v příštích deseti, patnácti letech vůbec nebudou obměňováni poslanci, senátoři či ministři, neboť jejich počet se „naplnil“, je natolik absurdní, že může obstát maximálně v nějakém bláznivém snu, ze kterého se probudíte vyděšení jeho

iracionalitou. Stejně bláznivé a iracionální mi však připadá přijímat fakt, že pro příštích deset let v tomto státě bude vykonávat moc soudní uzavřená, stejná skupina lidí, jež nebude obměňována a doplňována lidmi jinými.

Bude skutečně zdrojem moci této uzounké skupiny lidí celé společenství svobodných občanů? Dovolím si tvrdit, že ani náhodou. Ale dovedu si bez problémů představit, že takováto skupina lidí by perfektně představovala naplnění tužeb, jež vyvěrají z císařského zdroje moci. Jenomže tento zdroj v demokratické republice nemáme, úřad prezidenta není ani v nejmenším dědičným trůnem a tak se moc soudcovská ocitá mimo jakoukoli návaznost s ostatními dvěma státními mocemi (výkonnou a zákonodárnou), ale především přestává mít cokoli společného s občany tohoto státu.

Délka

soudcovského mandátu

Současný systém předpokládá až čtyřicetiletý soudcovský mandát pro jednu

NABÍZÍME

CEP nabízí sborník č. 52/2006 „Soudcokratic v ČR – fikce nebo realita?“, do něhož přispěli Václav Klaus, Pavel Rychetský, Jiří Weigl, Ladislav Jakl, Jan Bárta, Dušan Tríska, Tomáš Jindra, Karel Brückler, Karel Muzikář, Václav Pavlíček, Stanislav Křeček, Bohumil Pečinka, Michal Petřík, Ludvík Matoušek, Renata Klečková, Zdeněk Jemelík, Jan Petrůj, Jan Skopecěk a Marek Loužek (editor sborníku). Předmluvu napsal prezident Václav Klaus.

Cena: 100 Kč, 184 stran.

objednávky na www.cep.cz

osobu, tedy de facto celoživotní výkon ústavní funkce a celoživotní obdaření jednou ze tří základních státních mocí. Přibližně devadesát procent soudců skutečně po absolutoriu příslušného právního vzdělání a složení justiční zkoušky nezná ve svém životě jiné uplatnění, než být nositeli státní moci soudcovské. Tato nepřiměřená dlouhodobost s sebou přináší velice malou možnost obměny soudcovského sboru. V posledním desetiletí byl soudcovský stav doplňován prakticky

Zcela příhodné pro monarchii, doslova zabiják pro demokracii.

vylučně mladými absolventy právnických fakult bez jakékoli praxe v jiném justičním oboru. A tak se podařilo doslova „zakonzervovat“ určité skupiny lidí, jež po mnoha desetiletí bude ve stále stejném složení rozhodovat o našich majetcích a životech. Zcela příhodné pro monarchii, doslova zabiják pro demokracii.

Je těžko obhajitelné posílat zkušené soudce dříve do důchodu, bylo by to doslova nesmyslné. Leč životní zkuš-

nosti, uplatnitelné při soudním rozhodování lze nabyt i při výkonu jiných justičních povolání, jež nejsou obdařeny buď vůbec žádným podílem na státní moci, anebo ve srovnání s mocí soudcovskou podílem doslova nepatrným.

Ve skutečném demokratickém právním státě lze odpovědně dlouhodobě svěřit jednu ze základních státních mocí pouze osobám, které svým příkladným životem prokázaly, že jsou takového výkonu nejenom schopny, ale i hodny. Desetiletá, patnáctiletá praxe v povolání advokáta, notáře, státního zástupce či exekutora bez problémů přináší takové poznání pro společenství svobodných občanů. A toto poznání, tedy ověření nejen odborných, ale i charakterových vlastností příštích kandidátů na výkon soudcovského úřadu je základním stavebním kamenem pro vytvoření funkčního systému soudnictví.

Osobnost soudce musí být obdařena především morální autoritou, jež s sebou přináší dostatek důvěry v procesu nalézání spravedlnosti. Pokud nebude vybíráno výlučně z takových osob, pak selepší vzdělávací či o nejnovější techniku se opírající programy nemohou dosáhnout kýženého stavu funkčnosti

systemu. Soudce si musí svého úřadu vážit, musí vědět, že jde o určitý vrchol jeho celoživotního usilování a nesmí být zatížen teprve hledáním svého místa ve společenství, bez jakékoli přirozené autority. Teprve po splnění této premisy nabývá na důležitosti diskuse o formách výběru, tedy zda jmenovat či volit a kým jmenovat či volit.

Zájem společenství

Soudcovský úřad by měl být svěřován osobám životně zralým, s perspektivou délky mandátu maximálně dvacet až dvacet pět let. Tedy až na výjimky po čtyřicátém roce života, za předpokladu dlouhodobé kvalitní praxe v jiném justičním oboru.

Proč by měl být takový systém funkčnější? Pomineme-li základní myšlenku, že zkušený a justičního světa znalý člověk bude rozhodovat kvalitněji a přirozeně i rychleji, přichází neméně důležitá úvaha další, pro společenství svobodných občanů ta základní. Vážený, autoritou obdařený soudce, přináší s sebou i důvěru ve svoje rozsudky. Strany sporu přijmou konečný verdikt od soudce, k němuž vzhlíží s nadějí, že věc spravedlivě vyřeší, daleko snadněji, než od sice vzdělaných, ale v praxi nezkušených mladých žen a mužů.

Dovolím si tvrdit, že by ubylo zbytečných odvolání a obnov řízení prostě proto, že si účastník řízení uvědomí (a po většinou správně), že by stejně lepšího výsledku nedosáhl. Na druhou stranu odpadne zcela

Soudcovský úřad by měl být svěřován osobám životně zralým, s perspektivou délky mandátu maximálně dvacet až dvacet pět let. Tedy až na výjimky po čtyřicátém roce života, za předpokladu dlouhodobé kvalitní praxe v jiném justičním oboru.

oprávněný pocit, že soudci tvoří zcela uzavřenou kastu, která si do svých řad pouští pouze nezkušené novice, jež během několika let zformuje k obrazu svému bez ohledu na skutečný zájem společenství.

Nezbývá než uzavřít. Ponechme císaři, co bylo císařovo a nezalívejme mrtvý systém vodou sice živou, ale zcela zavirovanou. Zkusme najít pro výkon moci soudcovské opravdové demokratické principy, které jsou po staletí přirozené například pro anglický či americký svět. A věřme, že i právo má mnoho společného s morálkou a přirozenou autoritou. ■

NABÍZÍME

CEP nabízí sborník 70/2008 „Srpen 1968 – čtyřicet let poté“, do něhož přispěli Václav Klaus, Jiří Hájek, Čestmír Císař, Ludvík Vaculík, Ota Filip, Pavel Kohout, Pavel Žáček, Oldřich Tůma, Jindřich Dejmek, Slavomír Michálek, Jan Rychlík, Jitka Vondrová a Michal Petřík. Sborník přináší dokumentární přílohu, např. Moskevský protokol, či Smlouvu o pobytu vojsk. Editory sborníku jsou Marek Loužek a Jindřich Dejmek. Předmluvu napsal Václav Klaus.

Cena: 100 Kč, 232 stran.

CEP nabízí sborník „Mnichov 1938 – sedmdesát let poté“, do něhož přispěli Václav Klaus, Jiří Weigl, Jan Zahradil, Robert Kvaček, Jan Dobeš, Tomáš Haas, Vladimír Nálevka, Jindřich Dejmek, Eva Hahnová, Jiří Pernes, Jan Boris Uhlíř, Václav Kural, Pavel Šrámek a Ondřej Houska. Rozsáhlá dokumentární příloha. Editory jsou Marek Loužek a Jindřich Dejmek. Předmluvu napsal prezident Václav Klaus.

Cena: 100 Kč, 231 stran

objednávky na www.cep.in.cz, tel. 222 192 406, e-mail: cep@cep.in.cz

ZPRÁVY ZE SEMINÁŘŮ

Potřebují rozvojové země pomoc, nebo volné trhy?

Ve čtvrtek 4. prosince uspořádalo Centrum pro ekonomiku a politiku seminář na téma „Potřebují rozvojové země pomoc, nebo otevření trhů?“. Na panelu, který moderoval prezident Václav Klaus, vystoupila velvyslankyně Jihoafrické republiky v ČR Nomsa Daba, poslanec Evropského parlamentu Hynek Fajmon, náměstek ministra zahraničí Jan Kohout a viceguvernér České národní banky Mojmir Hampl.

Nomsa Daba upozornila, že Afrika od 60. let zůstává na chvostu rozvojových zemí. Dáme-li člověku udici a naučíme jej chytat ryby, je to lepší, než když mu darujeme rybu. Četné africké země žijí v míru a mají demokratické režimy, jiné nemají to štěstí. Lékem na chudobu je integrace do mezinárodního obchodu. Uganda v posledních desetiletích zlepšuje podnikatelské prostředí, Ghaně se podařilo omezit chudobu. V Jihoafrické republice rovněž existují vynikající podnikatelské příležitosti. Potravinová pomoc USA je často zajišťována americkými farmáři, dopravována na amerických lodích a distribuována americkými organizacemi. Peníze tak zůstávají v USA. Afričané se zajímají více o obchod než o pomoc, potřebují diverzifikaci exportu. Pomoc a dotace vedou k tomu, že se vlády chovají nepružně. Když se kladou překážky obchodu, chudoba bude pokračovat. Afrika potřebuje tržní reformy.

Hynek Fajmon upozornil na rostoucí počet lidí ve světě, který zvyšuje poptávku po potravinách. Miliarda lidí ve světě má hlad, dvě miliardy leží v pásmu chudoby. Řešením jsou opatření na straně nabídky potravin – zrušit zákaz pěstování GMO plodin (které zvýší výnosy o 15 %), zrušit dotace a veřejnou podporu pro biopaliva, zrušit zemědělské dotace

a kvóty v USA a EU a liberalizovat světový obchod s potravinami. Biopaliva způsobují, že orná půda se nevyužívá k produkci potravin a tím se snižuje světová nabídka potravin. Fajmon kritizoval protekcionismus a nové regulace. Bez dohody o liberalizaci prodělávají všichni: bohaté i chudé státy. Přímá pomoc může být pouhým doplňkem, ale nikoli řešením. Řešením je svobodný trh a volný obchod. Zelené regulace přírodě nepomáhají a hladové odzuzují k smrti.

Jan Kohout připomněl, že rozvojovou pomoc provádí ČR od poloviny 90. let. Rozvojová pomoc je součástí zahraniční politiky ČR, která má politické a bezpečnostní zájmy s cílem zabránit migračním vlnám a šíření nemocí. Kohout však není rozvojový romantik. Hlavní odpovědnost leží na rozvojových zemích, které musí vytvořit legislativní a další podmínky pro investice. Rozvoj není krátkodobá záležitost, jde o dlouhodobý proces. Užitečné jsou infrastrukturální projekty. 99% obchodu je naštěstí liberalizováno, zbylé 1% tvoří zemědělské produkty. Filozofií ČR je aid for trade, podporovat zdravé instituce, aby přicházely investice. Rozvojová pomoc ze strany západních zemí by měla pokračovat, ale nezvyšovat zátěž daňových poplatníků.

Mojmir Hampl vysvětlil, proč rozvojová pomoc nepomáhá. V letech 1960–2004 bylo nejchudším zemím světa poskytnuto zhruba 650 miliard dolarů. Přitom však subsaharská ekonomika nezbohatla, nýbrž naopak zchudla. Neexistuje žádná prokazatelná vazba mezi velikostí ani pravidelností pomoci a zbohatnutím. Hampl upozornil, že nejvýznamnější příjemci zahraniční pomoci vykazují v čase největší zhoršování, dokonce i u měkkých ukazatelů jako fungování demokratických

institucí a vymahatelnost práva. Meziústátní finanční pomoc neprospívá, ale škodí. Pokud tok peněz směřuje od vlád k vládám, přináší to klasická vládní selhání. Meziúvaldní pomoc je často podporou nekompetentní vlády a na straně příjemce vzniká perverzní motivace získat pomoc nikoli k tvorbě bohatství, ale k dobývání renty, tedy další zahraniční pomoci. Vzniká syndrom závislosti. Čím lépe je země schopna se řídit sama, tím méně pomoci zvenčí potřebuje. Čím hůře je schopna se sama řídit, tím méně pomoci jí patří do rukou.

V diskusi Václav Klaus upozornil, že přes rétorická cvičení protekcionismus ve světě sílí. Probíhá různými způsoby, dnes se místo ochranných cel používají standardy. Je příznačné, že většina rozvojových zemí dává přednost volnému obchodu, ten naopak mnohdy brzdí rozvinuté země. Rozvojová pomoc ne-

ní čirý altruismus, nýbrž jde o formu zahraniční politiky. Motivy donátorů jsou často odlišné od potřeb rozvojových zemí. Efektivnost rozvojové pomoci se blíží nule. Kancléř Jiří Weigl označil rozvojovou pomoc za politicky korektní předstírání, nejhorší formu pokrytectví.

Nomsa Daba ocenila mechanismus vzájemného hodnocení afrických zemí (APRM), Africkou rozvojovou banku a Nové partnerství pro africký rozvoj (NEPAD). Evropská unie by neměla zaměňovat pomoc za dotace. Hynek Fajmon označil rozvojovou pomoc za dědictví kolonialismu. Západní země cítí, že se provinily a tento pocit viny byl vyexportován i k nám. Podle Jana Kohouta rozvojová pomoc není podvod. Některé projekty pomáhají, například investice do vzdělání. Podle Mojmiry Hampa je pomoc legitimní, pokud se provádí za vlastní, nikoli cizí peníze.

ML

NABÍZÍME

CEP nabízí sborník č. 73/2008 „Jean-Jacques Rousseau – 230 let od úmrtí“, do něhož přispěli **Milan Znoj, Ján Pavlík, Miloslav Bednář, Vladimír Čechák, Jirí Chotaš** a **Marek Loužek** (editor sborníku). Publikace přináší přílohy – výňatky ze slavných děl Jean-Jacquesa Rousseaua. Předmluvu napsal prezident **Václav Klaus**.

Cena: 70 Kč, 132 stran.

RECENZE – M. KUTÍLEK: RACIONÁLNĚ O GLOBÁLNÍM OTEPLOVÁNÍ

Václav Klaus

Dnes a denně jsou na celém světě ve velkém počtu publikovány články, studie, knihy, které zasněženě a velmi přesvědčivým způsobem odmítají dnešní hysterii vzniklou kolem fenoménu mírného globálního oteplování. K tomuto oteplování – velmi nestojnoměrně v čase a prostoru, a určitě bez bezprostředního vztahu k vývoji emisí CO₂ – ve dvacátém století na zeměkouli (ale zdá se, že na Marsu také) pravděpodobně dochází, i když existují nemalé pochybnosti o spolehlivosti měření průměrných globálních teplot. Problém je, že tyto publikace nejsou masově čteny a že nejsou seriózně diskutovány a recenzovány.

Návrat k rozumu

Knihu profesora ČVUT Miroslava Kutílka, odborníka na pedologii (jeho kniha Půdní hydrologie z roku 1994 se stala základním učebním textem na řadě amerických univerzit), vydanou v roce 2008 v pražském nakladatelství Dokořán (které o rok dříve vydalo mou Modrou, nikoli zelenou planetu), postihl stejný osud. Naprosto nezasloužený. Trefný

název knihy „*Racionálně o globálním oteplování*“ naznačuje stejnou myšlenku jako na začátku roku 2009 u nás vycházející kniha známého britského politika - ministra financí vlády Margaret Thatcherové – Nigela Lawsona „*Apel na rozum*“. Oběma autorům jde o „návrat k rozumu“, protože jsou přesvědčení, že dnešní environmentalistické dogma o lidmi způsobeném globálním oteplováním představuje nebezpečný útok na rozum. Ne náhodou to ve stejné chvíli říkají přírodovědec a ekonom (a politik).

*Dnešní
environmentalistické
dogma o lidmi
způsobeném globálním
oteplováním představuje
nebezpečný útok
na rozum.*

M. Kutílek nepopírá, že dochází k mírnému vzestupu teplot, i když pečlivě rozebírá „obtížnost stanovit globální teplotu Země“ (s. 27) vzhledem k tomu, že – měřeno pohledem klimatické historie Země – ještě donedávna nebyly

k dispozici žádné teploměry. Za pomoci nepřímých indikátorů teplot se však ukazuje, že se IPCC mýlí, když tvrdí, že dvacáté století znamená nejvyšší teploty posledního tisíciletí. „Středověká teplá perioda byla teplejší než současná globální teplota“ (s. 49).

Poměrně velkou pozornost (kap. 3) věnuje autor *skleníkovému efektu* (který je průkaznou vědeckou teorií), bez něhož by průměrná teplota Země byla -18 ° C. Ten však odlišuje od „*skleníkové hypotézy*“, která představuje jednoduchý kauzální vztah mezi zvyšováním koncentrace CO₂ a oteplováním Země. Tuto hypotézu za prokázanou nepovažuje.

Katastrofické scénáře

Ve čtvrté kapitole rozebírá autor ve světové literatuře seriózně diskutované faktory, které způsobují klimatické změny. Rozlišuje jich celkem osm a jen jedním z nich je působení skleníkových plynů (a jen jedním z těchto plynů je CO₂ – mimochodem, představuje jen 3,6% těchto plynů). Patří mezi ně změny intenzity slunečního záření vzhledem k měnícím se parametrům oběžné dráhy Země okolo Slunce (vedoucí k tzv. Milankovičovým cyklům), změny sluneční aktivity (zejména jsou připomínány práce dánského fyzika

Svensmarka), pohyb kontinentů (tzv. kontinentální drift), změny mořských proudů (tzv. termohalinová cirkulace), vliv aerosolů, vulkánů a asteroidů, změny vegetačního krytu Země (vliv odlesňování a zemědělského využívání půdního fondu), a změny magnetického pole Země.

Profesor Kutílek považuje za nemožné, aby změnu klimatu právě dnes způsoboval pouze jeden izolovaný faktor, když tomu v celé klimatické minulosti Země bylo jinak. Nevěří katastrofickým scénářům (kap. 6) a já rád připomínám, že jsem v roce 1991 vydal knihu s názvem „*Nemám rád katastrofické scénáře*“. Vtipně říká, že se v dnešní době „obrovská vlna tsunami, tentokrát mediální, žene na neinformované posluchače a diváky“ (s. 138) a snaží se vysvětlit, že alarmisté nemají pravdu – ani v případě úbytku ledovců, vzestupu mořské hladiny, zániku korálových útesů, narůstání sucha, atd.

Závěr profesora Miroslava Kutílka je jasný: „hypotéza o dominantním, případně jediném vlivu na současné globální oteplování nebyla prokázána“ (s. 169). Povšimnou si této knihy naši environmentalisté? A paní Merkelová? A pánové Brown, Sarkozy a Obama? Mám strach, že ne. ■

NABÍZÍME

CEP nabízí publikaci

Globální oteplování – fakta místo mýtů

vycházející z manuálu National Center for Policy Analysis v Dallasu, USA. Materiál nabízí v kostce základní fakta a mýty o globálních změnách klimatu.

- První část přináší stručnou historii globálního oteplování.
- Druhá část zkoumá důsledky současného oteplování.
- Třetí část se ptá, zda a jak reagovat na globální oteplování.

Fascinující souhrn překvapivých dat, čísel, grafů, které vyvracejí běžné představy o globálních změnách klimatu. Předmluvu napsal Václav Klaus.

Cena: 50 Kč, 40 stran.

**objednávky na www.cepin.cz
tel. 222 192 406, e-mail: cep@cepin.cz**

